

מבט למסורה

שעורים בהתחללות

שנים מי יודע? שנים אני יודע: שני חזנים בארצנו, שני רבנים במשרד דנו, שני תיאטרונים ושתי הצגות באופירה בשיבוע זה ואפילו שתי ליוויים על ההר...

הכל יודעים כי בחגיגת הפסח תהיה חנוכה הבית לבנין ביה"ם לחסלאות לנערות בנהלל תחת נשיאותה של לידו סמואל ואולם מה שאין אתם יודעים אולי הוא, שלחגיגת-מצוה זו הוזמנה גם הלידי אשר על הרה ובמכתב ההזמנה נכתב בפרוש "נהלל" בשני "למדים" (גם זה כפול אצלנו!), רמז לשתי ה"ליודים" הנעלות שלנו ואולם, התשובה היתה קצרה: לא! בנימטריא: לידו אחת (וי"א לא אבוא), ללמדך שאין שתי ליוויים משי

תמשות בתנא חדא ואין מערבים שמחה בשמחה... בקצור, היא אמרה "לא" ואנחנו נהלל "יה" (בורגון) והנשיאה תנאם את נאומה העברי בחגיגת נהלל, בשני למדים דוקא!... ומה אמר לכם, רבותי? — הכל אצלנו בבחינת "זונות: שני חזנים, שני טנורים, שני קנטורים ואפילו שתי "פיקטשורים" שלהם בעתונים עם מנ" בעות לעילא ולעילא, נוסח אמריקא, אבל — קווארטטין, יש רק אחד!

ולא לחנם עברתי בש"ס העברה על תהום שבת ובהשכמת הבקר — למה אכחד? — רצתי בשתי רגלי ובלא פתי-שחרית אפילו, מבית-הכרם ישר לבית המנסת שבחורבה, כדי לשי מוע, אל הרנה ואל התפלה של קווארטטין. ומיד בכניסתי לחורבה לא נדחאתי חלילה למעלה, כי לא קניתי לי "מגרש" במזרח בפונט כא" חינו האמריקאים, אלא שנתגנבתי מאחורי הפלוגית שלי לעזרת נשים ומשם טפסתי על בנין הקרשים והפתי רוח, שחוקם על להרשיהבית וראשי

מגיע השמימה, כלומר: מתחת לרקיע השכור של החורבה. שם הייתי בכי חינת, המנביהי לשבת והמשפילי לר" את בעזרת נשים למעלה ובעזרת השי"ת למטה... והאמינו לי, תלמידי ותלמידותי כי הפעם סכנתי את נפשי ממש רק בשבילכם כדי שאוכל לספר לאלה שלא זכו לכרטיס ונשארו עומדים בחוץ ובגשם.

וכשהייתי יושב כפרש על קורתי למעלה, עטוף בטלית שכלה תכלת ומצויץ כדבעי. וראיתי את אחב"י, אנשים נשים וטף, נדחקים בסכנת נפשות ממש אל החורבה כדי לתפוש את מקומותיהם, ומי שאינו מכיר את מקומו, הסדרנים מראים לו איה מקום כבודו עפ"י הכרטיסים ממש כמו בתיאטרון "ציון", להבדיל אלף הבדלות, וכשראיתי את כל ההבלה הזו, השבתי כי אמנם אין כעמך ישראל אוהב מוזיקה, כמו שאמר פעם היינה בחריפותו: היהודים אינם אמיצילב ביותר (כנראה, לא היה במושבות א"י!) אבל הם מוזיקליים מאד. והא ראיה:

כשבא חזן לעירנו אנו רצים כלנו בכרטיסים לשמעו, ובעד "חתיכה" אחת של קווארטטין, מעין "אהבת עולם" או "הנני העני ממעש" וכיוצא בזה, הלא נתן שק מלא "בורשט" כמה פעמים עברתי לפני הקונסרב-טוריום של מאה שערים, כלומר: חנותו של ווייספיש, וראיתי את אחב"י שהם יושבים ונהנים הנאה משונה מכל "החתיכות" שלו בגרמז פון, וכל זה רק בגרוש נבוב אחד. אטו מילתא זוטרתי האו—קווארטטין! וזכיה גדולה היא לאחב"י לשמע את שלשת הדברים האלה: זמירותיו של קווארטטין, ננינותיו של הפץ ו"חכי מותיו" של עזמות...

ואני ישבתי והסתכלתי לא לקאסי-חיורי חלילה אלא לפני אחב"י, והצטערתי מאד שלא בא כנידב או ברלינד במכונת הראי נע כדי לצלם את התנועות והזעויות המשונות שלהם בשעת "הרנה והתפלה"... ותאמרו מה שתאמרו, אנחנו בכ"ז מבינים, מבינים חריפים חן בני גינה, חן בחזנות וחן בדברים אחרים.

שערו בנפשכם: כשעמד החזן ומען בשתי ידיו עם הקב"ה ב"ברכת החדש" וה"סאפעליה" של רבלין ענתה אחריו בנהימה ובנעימה דקה: מ...מ...מ... על כל הקולות, נפלה על הקהל מעין מרה"שחורה וכ"א מאתנו היה משת"קע בנפשו, מתוך נעימות המהולה בדר אטה. הכל מהדהרין ומורידים את הטמם, מחמת שאין לך יהודי בזמננו שאין לו מסתמא איזה שטר לשלם בבנק או איזו דאגה אחרת (חזן אולי מהפקידים העליונים שבמוסדותינו) וצרות אין יהודי זקוק ללוות מאהרים. די לו לכנות בית אפילו בכר או לנסע שנה אחת "על הפח" כמוני...

וכשהתחנן קווארטטין בקולו, המד תוק והתחטא לפני הקב"ה שיחרש עלינו. "חיים של פרנסה, של פ"ר נסח!" ושוב פעם: "פרנסה!", הרגישו כנראה אחב"י את התפלה הזאת והבינו אותה הרבה יותר מאשר הרגישו והבינו את ה"חיים של חלוצים צמות". הסדרנים, המכ"בים" דרשו בכל תקף מאת קווארטטין שיעמד דוקא על "חלוצ עצמות", לכבוד יובל העשרים שלהם בשבוע זה.

אגב, שאלתי מאת אחד ה"מביינים" שלנו, מפני מה אוהב החזן להור כמה פעמים על מלה אחת, וענה לי: הוא חוזר כדי שיוכר את תפלתו בעל-פה...

וצריך להודות, שקווארטטין זה אעפ"י שהוא חזן ובא מאמריקה, אעפ"כ יודע הוא היטב את פרוש המלות בלשה"ס ולא עוד אלא שבשעה שעמד לפני ארון הקדש בהוצאת הספר ודקלם בקולו הערב את תפלת "יהא רעוא", ראינו כי הוא יודע אפילו את הלשון שמלאכיה-השרת אינם זקוקים לה...

ומספרים על אודות עמי-הארצות של החזנים באמריקה, כי פעם הציגו לשלח את שאליאפין, המזמר הרוסי המפורסם, לפני התיבה בימי-ניו-יורק. — והלא הוא גוי? שאל יהודי אחד. — אין דבר, ענה היהודי השני, עוד פחות "גוי" מהחזנים שלנו...

וסדנא דארעא חד הוא: גם פה בחורבה עשו הצעירים ממש כמו בתיאטרון "ציון" להבדיל, והעבירו את

כרטיסיהם החוצה כדי להכניס את חבריהם, כידוע, עד שקמה אנדרל"מוסיה ב"חורבה", וכשראיתי את הצפיפות והרחק והטכנה שרהפה עלי למעלה ע"י תנועת הקורות, החלטתי להציע לפני הנבאי שמהכנסות העליות לברכהבית יבנה לחורבה כתלים של גומי ולא יאמר עוד: צר לנו המקום בירושלם...

ושם על החלון מצד מערב עמד יחירי ילד בפאות-זהב, בקאפעליוש השחור לראשו בכפתן לבן והתפלל מתוך סדורו בכונה גדולה ועיניו תמיד אל החזן. ככה עמד גם הילד המקובל על הבמה בתפלת ההסידים שב"דבוק" ויש אומרים כי ב"שבת הגדול" וברא"שון של-פסח יצא "הדבוק" מכמת התיאטרון "ציון" ויכנסו החזנים שלנו להתפלל...

אגב, לאחד ששמעתי ע"א תפלתו של סירטט ה בתיאטרון ציון, הנני מציע למר גוט שיחזק היטב את שמשות-הזוכיות בחלונות התיאטרון מחשש שמא תשברנה כלן משאנת האריה וקולו האכיר של סירטט...

כשיצאתי מן החורבה לעשות "קדוש" במלון הגדול והמרכזי באמת של אמדורסקי, זכיתי לטמע אגב-אורחא, קצת "מבינות" על קווארטטין. כדרכם של אחב"י בקדש: — עם! אמר אחד מהם בבטול — רבותא היא זאת: הוא שמעבוראי את הנגינת בגרמזפון ושר אותה כאן!... — ומה תאמרו — הטף השני בהתפעלות — להכלסול הארוך שלו ב"ה' אחד"? חשבתי כי הוא ישאר כבר כך כל ימיו...

ור' חייקיל, יהודי קצר, הוסיף ואמר: — כל הציונים טיין באו היום להתפלל כל ימות השנה איני רואים אף רגל מהם בבית-הכנסת והיום הופיעו פתאום בטליות ונעשו לצדיקים. צריך להזמין את קווארטטין בכל שבת ויחזרו גם הציוניסטיין בתשובה...

אגב, שמעתי כי נבאי "ישורון" הזמינו ויקטרולח מאמריקה עם כל החתיכות של גנארטטין להעמידו במקום החזן...

ומכיון שאנו עוסקים בנגינה—
 הן זוהי המורה בזמן האחרון—נימא
 מילתא גם באופירה שלנו, כלומר
 בהצגת אאידה ובבלט דיברטיסמנט
 (ועדיין מתאונן ילין בהרצאתי היפו
 כי אין לנו שפה עברית טהורה בא"י!)
 שעשתה ניקובה בשבוע זה.
 ואלו רשימות הפונטיקון שיש
 על דגל אחת :
 בראש וראשונה : א מ נ ד י י
 (נב' ויניארסקי) בתפרעה מעי! פו
 טיפרע, שאינה מכווערה על הכמו
 וגם קולה ערב, אלא שאין לה מזי
 לשפחות...
 והעיקר : אאידה בתמלך כויט
 פוט ולוד, (נב' גולינקין) שעשתה
 יד אחת" (היד השניה היתה קשורה
 לרגלי מפלחה בחיפה) עם רדמס
 לברכה, השבויה הזו לקחה שבי לא רק
 את לבו של רדמס אלא של כל הקהל
 בסולח...
 אגם מספרים לי ממקור נאמן
 כי בשעה שנפלה אאידה מעל הכמה
 בחיפה נקעה ידה, לא עליכם, פחד
 עליה גולינקין במקל-הקסם שלו
 לשייך, מהמת שהקול, כך הוא
 אומר, יוצא מן הפה ולא מן היד. ומפני
 ששכחה מרב כאב את שירתה, מלא

רדמס את מקומה של אאידה ושר את
 שיריה (לא לחנם הוא פבריקנט!)
 והקהל החיפואי נהנה ומחא כף מתוך
 „מבינות" גדולה...
 ותוך כדי ספור נזכרת במעשה
 שהיה במזמרת הידועה מפריז רישל,
 שנשענה פעם למרחקים יקצות אסיה
 בערי סיביריה וסין, וכשהגיעה לתהי
 נת ירכבת קטנה נודע לה כי נתקבל
 תלגרם על שמה מאת נפוליון ידידה
 בכבודו ובעצמו.
 התיצבה רישל לפני פקיד
 הזמר ודרשה את מכתבה.
 — לא, גברתי,—ענה הפקיד בנמוסו
 הצרפתי,—לא אוכל לעשות את רצונה
 כ"ן שלא אוכל לדעת אם היא היא
 רישל...
 לשוא התנצלה כי שכחה את נר
 רותיה, כי הפקיד העקשן הציע לפניה
 בסוף להשמיע לו את קולה כדי
 שיוכח שהיא רישל.
 — איככה אוכל לשיר לפני פקיד
 זה? — התרגזה המזמרת הגדולה—
 הן מלכים יכרעו לפני בייך והפקיד
 הקטן הזה דורש מאתי מה שלא יוכלו
 להשיג ממני על נקלה שרים ורוזנים?
 ואולם כל טענותיה לא הועילו.
 ולסוף — כך מסוימת רישל בדבריה מינה

—עמדתי לפני ה. מ. פקיד הדאר כמ
 על במת האופירה בפריז ושרתי, ימ
 עות נזלו מעיני, בכיתי ושרתי, בד
 להשיג את מכתבי היקר לי...
 ועכשיו, נניח כמו שאומרים או
 הבת-מלכה ונקח את הבן מלך את
 ר ד מ ס בכבודו ובעצמי החת
 האומלל הזה, שלא זכה בנשף הכבו
 שלו לא לאאידה לפני מותו ולא לור
 פרחים אחרי „מותו"... כנראה, שמה
 גרמא, מחמת שאין מזל לפברדיקנטים
 בארצנו... ולא עוד אלא שלמרות נצ
 חונו הגדול החליף את אמנרים הלכנה
 באאידה השחרחרות והנאויה וסופו היה
 למות ב„הרגיזא" — דבר מגונה
 מאד מצד המחבר...
 ו א מ י נ ס ר ה (לא שמנהי
 עשרה, אלא קונסטנטינובסקי) המלך
 הכושי והשבוי, זה האב האומלל של
 אאידה, ששר כנראה הפעם את
 שירת-הברבור שלו על במת ציון והולך
 עם זוגתו למצא את קונד ומאכטה...
 ו ר מ פ י ס (איני זוכר את
 שמו!) לא היה „מראה כהן", ככהך
 הגדול ה ג ו י בשעתו אלא שלח
 את רדמס ואת אאידה לעלמאידקשוט
 ושם קץ לאופירה כלה.
 אגב בששרו הכהנים אחרי המש

פט וחזרו (כנראה השפעת פווארטין!)
 כמה פעמים על המלים : „הוא בגד,
 הוא בגד!", לא יכלה שכנתי התל
 אביבית להתאפק וקראה בשמחה לחבר
 רתה : סוף סוף זכינו לשמע מלה
 רוסית : „און באגאט" ופירושו בלשון
 הקדש של ת"א : הוא עשיר...
 לימיני ישבו שנים מבני-דורנו
 ונחנו הנאה משונה מה„אופירה" ובי
 חוד מהרקודים, אלא שלא הרימו יד
 למחא כף עם הקהל. נדמה, כאלו היו
 ידיהם קשורות ואולי מחמת טולידריות
 עם אאידה שידה היתה קשורה?
 מאחורי ישבו שלשה משכנינו
 וחלקו ביניהם את התפקיד : הראשון,
 כלומר האחד שבהם נענע כל הזמן
 בראשו מלמעלה למטה ולא היה ברור
 לי אם הוא הולם על הרקדניות או
 שנענועים אלה הם לאות ה ס כ ס ה
 לאופירה? ... השני עצם את עיניו
 למחצה, כנראה, שלא רצה לראות את
 ברכת „הכהנים" שעלו על הדיכוי ורק
 בשעת הבלט פתחו פתאום שלש זוגות
 עינים והריר ירד מפיהם כמו בקיש
 קיש ביי ממש...
 ונפלא הדבר : תמיד חשכתי
 כי מצרים היא ארץ חמה ואולם עכשיו
 כשישבתי אצל שכנתי העטופה בשבעה

מעילים כמו בקטב הצפוני. ראיתי את
 ההיפך : עם הרמת המסך נשבה פת
 אום רוח קרה מכין הפירמדים ושבעים
 י ש ר ובלתי משוחר, שינישו לפניו
 את התעצומות, שהמוכיר הלך לנוע על
 רוב נזכה לחג גם את יובלו!) כמו
 בסיביריה ממש. תיתי להם למשחקים.
 שחממו קצת את הלכבוה במערכות
 האחרונות.
 ומדי דברי במשפט אאידה, נו
 כרתי גם במשפט חיפה של המוכיר
 למשרד הרבנות כנגד עורכנו.
 אשרי המוסד שזכה למוכיר חרוץ
 שכוה, שהוא מסוגל ב"ה למלא כמה
 תפקידים בבת אחת כמלאכיה-שרת
 ממש : ה ו א התובע, ה ו א
 המזמין, ה ו א השמש והוא יהיה
 מסתמא גם השופט? ... והזמנה
 לדין נעשתה לא ע"י שליח ולא ע"י
 מלאך ואף לא ע"י מכתב כדרך יתר
 בתי המשפט ובתי הדין הבטלנים שבי
 עירנו, אלא דוקא באפן מודרני
 וחדיש כיאות באמת למשרד הרבנות
 שלנו — ע"י ה ת ז ל י פ ו ו ואי
 מתי? — בין מנחה למעריב והיכן?
 —דוקא ביפו, אעפ"י ששני הצדדים
 הם בירושלם.

ושואל ר' עזמות שאלה תמה,
 כדרכו : רבש"ע ! כלום לא נמצא
 בירושלם מוסד אחד או יהודי אחד
 י ש ר ובלתי משוחר, שינישו לפניו
 את התעצומות, שהמוכיר הלך לנוע על
 רוב נזכה לחג גם את יובלו!) כמו
 בסיביריה ממש. תיתי להם למשחקים.
 שחממו קצת את הלכבוה במערכות
 האחרונות.
 ומדי דברי במשפט אאידה, נו
 כרתי גם במשפט חיפה של המוכיר
 למשרד הרבנות כנגד עורכנו.
 אשרי המוסד שזכה למוכיר חרוץ
 שכוה, שהוא מסוגל ב"ה למלא כמה
 תפקידים בבת אחת כמלאכיה-שרת
 ממש : ה ו א התובע, ה ו א
 המזמין, ה ו א השמש והוא יהיה
 מסתמא גם השופט? ... והזמנה
 לדין נעשתה לא ע"י שליח ולא ע"י
 מלאך ואף לא ע"י מכתב כדרך יתר
 בתי המשפט ובתי הדין הבטלנים שבי
 עירנו, אלא דוקא באפן מודרני
 וחדיש כיאות באמת למשרד הרבנות
 שלנו — ע"י ה ת ז ל י פ ו ו ואי
 מתי? — בין מנחה למעריב והיכן?
 —דוקא ביפו, אעפ"י ששני הצדדים
 הם בירושלם.

משרתי בבנק דהתם — מנהל הבנק
 בחיפה יצא לקראתו אל האניה ושנינו
 חזרנו בסירה אל החוף. כשאך ירכה
 רגלי על הנמל, ראיתי לפני קבוצה של
 פועלים ופועלות (או לא היו עדיין
 „חלוצים וחלוצות" בעולם!) כהצי
 מאה מספרם, ובחורה אחת נחמדה
 בראשם, נגשה הצעירה אלי ומבלי
 דבר דבר פתחה בנרמנית טהורה,
 כלומר זרגון מקולקל ואמרה לי : בשם
 פועלי חיפה הנני מאושרת לקדם בכי
 רכה את פני כבודו לבואו אל עירנו
 והננו מבקשים לקבל את זר הפרחים—
 לאות הערצה...
 לשמע דבורים כאלה הרימותי
 עיני אל הנברת ועניתי לה אף אני את
 חלקי וג"כ בנרמנית צחה, כלומר,
 באידיש :
 — צר לי מאד, גברתי, שלא אוכל
 לקבל את הכבוד הגדול שהנחלתם לי
 הפעם ולא שלחתי את ידי לזר הפרחים.
 נדהמו הצעירים והצעירות ופני
 הצעירה שלי הלבינו כשיד בלי פודר
 ושפתיה דוככו ברעדה : מ.ד.ו.ע? —
 — הדבר פשוט מאד — עניתי לה
 בקול רועד קצת — מפני שאיני ד"ר
 פרנץ אופנהיימר אלא פלוני-אלמוני

(ואז לא היה עוד עזמות בעולם).
 תוכלו לתאר לכם את הצהוק הא
 דיר שפרץ מפי כל הנאספים ובתוכב
 גם הפועלים, שחזרו עם צרור הפרחים
 שלהם וברוך הליכתם התפלספו על
 טעותם ועל מוזרות החיים.
 ואולם בזה עוד לא נימנר הענין :
 הד"ר אופנהיימר שנמצא באניה, ישב
 וחכה שתיים שלש שעות למשלחת
 הפועלים, וכשראה שאין ההר בא אליו
 שכר סירה וירד אל הר הכרמל, בודד
 במועדו, תועה בדרכי החיים של חיפה
 עד שנקלע בשעה מאוחרת בלילה למ
 לון נוצרי אחד.
 למחרתו נודע הדבר בעיר וכל
 הפועלים רצו אליו בלי פרחים, בלי
 צעירות וכלי משלחת ויתר דברי הימים
 של הרצאתו בבית העם הלא הם כתרי
 בים בספר „האור" של בן-יהודה (גליון
 מ"ב) עד היום הזה...
 וכדי לגמר בכי-טוב, מעט חרוסת:
 ברחוב סנקרד ראיתי שתי מודעות
 זו על גבי זו. מלמעלה : סלון לאפנה
 ומלמטה : הבנק המזרחי, שלא
 כדרכם...
 עזמות